

Hartola

Valtatie 4:n parannusalueen arkeologiset tutkimukset 2021

Esiraportti kohteista

Hartola Kotikangas
Hartola Pellonpää
Hartola Lotakonlahti 2
Hartola Kissämäki
Hartola Käpylä
Hartola Leppäniemi

Jasse Tiilikkala
Maanala Oy

MAAN
ALA

The logo for MAANALA features the word "MAAN" in a bold, black, sans-serif font above a solid green horizontal bar. The word "ALA" is positioned to the right of the bar, with its letters appearing to sit on top of it, also in a bold, black, sans-serif font.

Sisällys

1. Tutkimustehtävä.....	3
2. Työn lähtötilanne ja menetelmät.....	3
3. Kaivaushavainnot kohteittain.....	5
6. Kotikangas	5
24. Pellonpää	7
23. Lotakonlahti 2.....	11
21. Kissämäki	13
22. Käpylä	15
7. Leppäniemi	19
4. Yhteenveto tutkimuksen tuloksista.....	21

1. Tutkimustehtävä

Väylävirasto on parantamassa valtatie 4:ää Hartolassa välillä Hartola-Oravankivensalmi. Tienparannushanke koskee noin 12 kilometrin pituista tieosuutta.

Lahden kaupunginmuseomuseo/Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo edellytti 23.6.2020 päivätyssä lausunnossaan (D/1323/12.03.03.06.03/2020), että alueen muinaisjäännöskohteilla on tehtävä riittävät arkeologiset tutkimukset ennen tienparannustöitä.

Sopimus hankkeeseen liittyvistä arkeologisista tutkimuksista solmittiin Väyläviraston ja Maanala Oy:n välillä 2.11.2020. Museovirasto myönsi työlle tutkimusluvan 22.2.2021 (diar. MV/11/05.04.01.02/2021). Tutkimusten vastuhenkilö on FT Ville Laakso.

Tutkimusten tarkoituksena oli hankkia riittävät tutkimustiedot tienparannusalueen muinaisjäännöksistä ennen tien rakentamista. Maastotyöt aloitettiin 7.4.2021 ja ne päättyivät 30.7.2021.

Tässä esiraportissa kuvataan kaivaushavainnot kuudelta kuoppakohteelta. Kohteet kuvataan maantieteellisessä järjestyksessä pohjoisesta etelään. Niiden numerointi viittaa tienparannusalueen vuoden 2020 inventointiraporttiin (Tiilikkala & Laakso) ja alla olevaan yleiskarttaan.

Käsillä olevan raportin tarkoituksena on mahdollistaa alueellisen vastuumuseon arvio kohteiden tutkimusten riittävydestä ja samalla niiden suojelusta vapauttamisesta.

2. Työn lähtötilanne ja menetelmät

Tutkimuskohteet ovat kuoppia, jotka on aiemmissa tutkimuksissa tulkittu lähinnä hiihlimiiluiksi tai tervahaudoiksi. Muutamat muinaisjäännöskohteet muodostuvat useista maarakenteista. Rakenteista tutkittiin ne, jotka jäävät tulevalle tiealueelle.

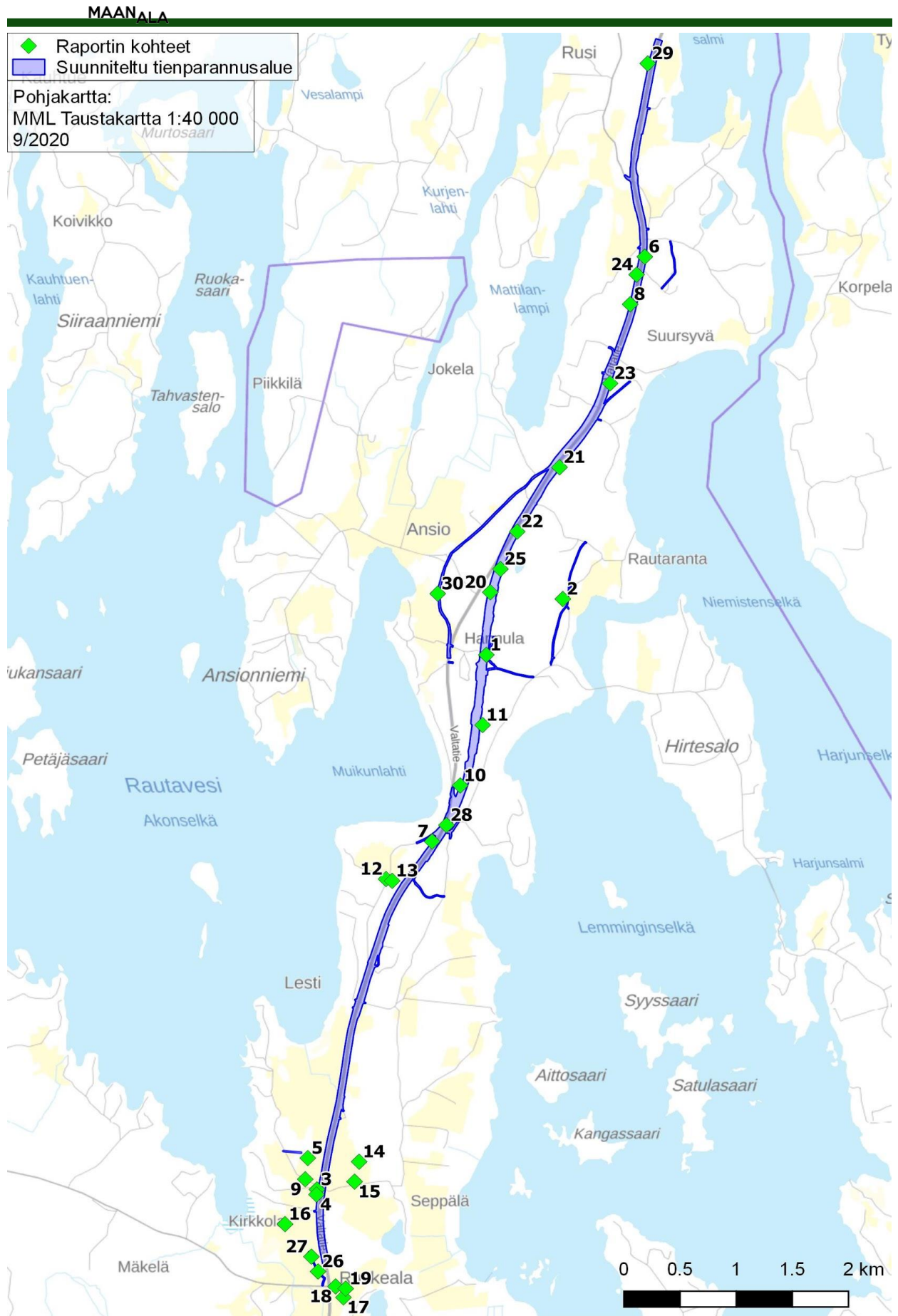
Tiealueen raja oli keväällä 2021 merkitty maastoon puupaaluin. Tutkittavaksi tulevien ja tutkimusalueen ulkopuolelle jäävien rakenteiden määrittämiseen käytettiin niiden lisäksi Väyläviraston digitaalista paikkatietoaineistoa.

Ennen kaivamista kuopparakenteet dokumentoitiin pinnalta mittauksin ja fotogrammetrisesti. Ennen dokumentointia rakenteiden päältä poistettiin puut ja pensaat sekä lyhennettiin varvikkoa trimmerillä.

Rakenteista kaivettiin koneellisesti arkeologien valvonnassa puolet tai neljäsosa. Näin esille saadut leikkaukset dokumentoitiin sanallisesti, mittauksin ja fotogrammetrisesti. Mittauksissa käytettiin RTK-korjattua satelliitipaikanninta ja takymetriä. Esille tulleista relevanteista konteksteista otettiin tarpeelliset ajoitusnäytteet.

Tämän esiraportin kohdekuvausten sisältö koostuu havaintojen ja tulkintojen pääpiirteistä sanallisesta kuvauksesta sekä keskeisimmistä valokuvista. Raportin karttakoordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN-järjestelmässä. Yksittäisten rakenteiden sijainti on merkitty vuoden 2020 em. inventoinnin mittausten perusteella.

Tässä kuvattavissa tutkimuksissa ei tullut esille museokokoelmiin talletettavia esinelöytöjä.

Tienparannusalueen arkeologisten kohteiden sijainti. Raportissa kuvattujen kohteiden numerointi viittaa tähän karttaan. Raportissa käsitellään kartan kohteet 6, 24, 23, 21, 22 ja 7.

3. Kaivaushavainnot kohteittain

6. Kotikangas

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000007124

(kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6840143 E 450234 (tervahaudan koordinaatit vuoden 2020 inventoinnin perusteella)

Aiemmat tutkimukset: inventointi Anu Kehusmaa 2004, inventointi Hannu Poutiainen ja Timo Jussila 2008, inventointi Jasse Tiilikkala ja Ville Laakso 2020

Kuopparakenne sijaitsee valtatie 4:n itäpuolella, bussipysäkin kohdalla. Rakenne on noin seitsemän metrin päässä bussipysäkin reunasta. Se sijaitsee tienparannusalueella. Kuopan ympäristön metsä on hakattu, vain kuopan ympärille oli jätetty nuoria puita 1–2 metrin leveydeltä.

Kuoppa on 4 metriä halkaisijaltaan, ja sillä on syvyyttä hieman päälle metrin. Kuopan pohjoisivulla on kuoppaan yhdistyvä matala notkelma. On epävarmaa, onko notkelma jääne halsista.

Kuopan eteläpuolella on 0,5–1 m leveä valli, joka nousee ympäröivästä maanpinnasta noin 20–30 cm.

Kuopan pohjalla on muoviroskaa, mutta muu toin rakenne vaikuttaa hyvin säilyneeltä.

Pintadokumentointi 8.4.2021:

Kuopan halkaisija vallin harjalta toiselle on itä–länsi-suunnassa on 4,8 m. Harjojen tasosta kuopan pohjaan on syvyyttä 95 cm. Valleineen halkaisijaa rakenteella on 7,2 m.

Kuopan leveys on 3,6 m itä–länsi-suunnassa. Kuoppa on muodoltaan ylhäältä katsottuna pyöreä. Kuopan etelä- ja länsipuolella on selvimmät vallit. Ne kohoavat noin 30 cm ympäröivää maata korkeammalle. Vallin ulkopuolella on koillisessa noin 20 cm syvä pyöreä kuoppa, jonka halkaisija on 100 cm. Kuopan pohja on tasainen ja halkaisijaltaan 1,6 m. Kuopan reunat ovat varsin jyrkät.

Rakenteesta kaivettiin 12.4.2021 kaakonpuoleinen neljännes.

Havainnot leikkauksesta:

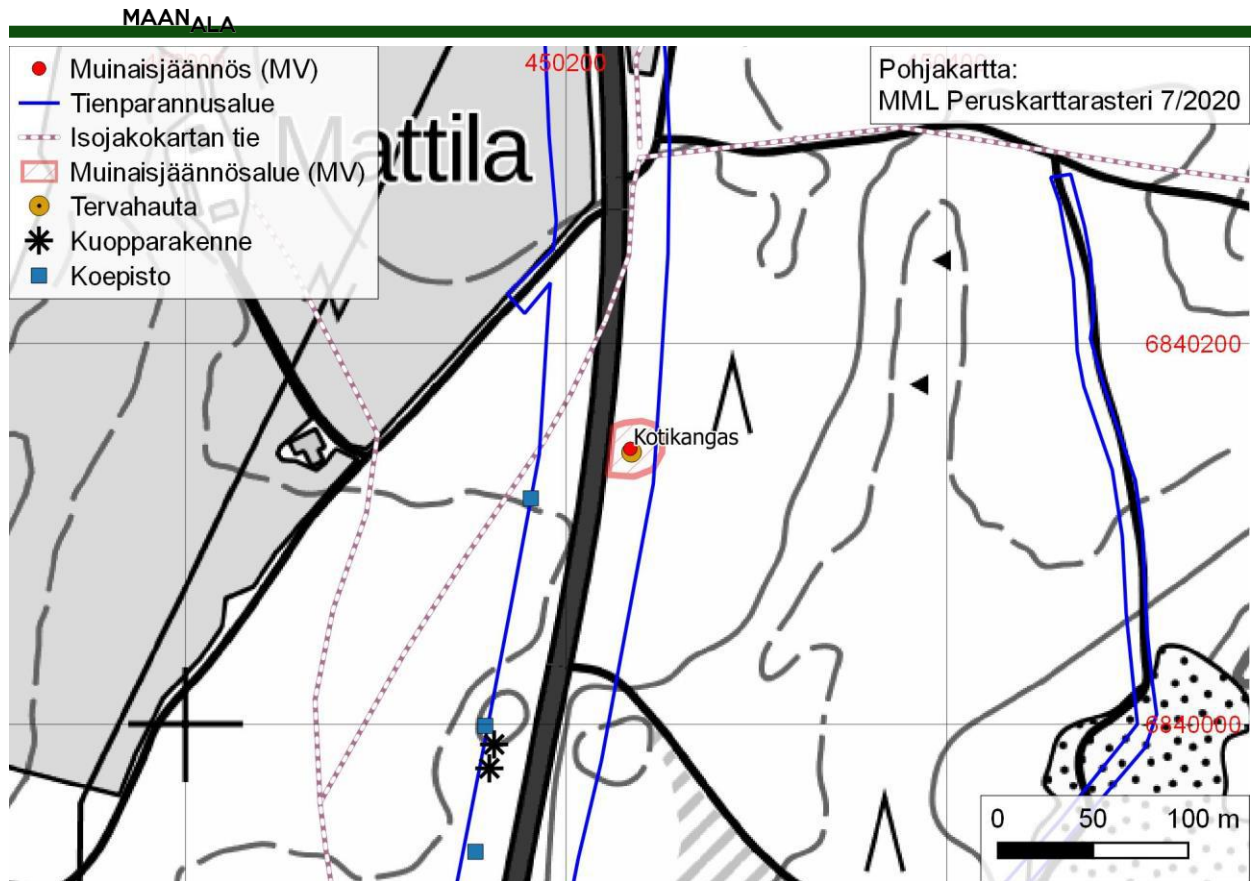
Kuopan ympärillä oli 1–2 m leveydeltä hiilensekainen maavalli, joka oli paksuimmillaan kuopan reunoilla ollen noin 40 cm paksuinen.

Kuopan pohjaosa on ollut muodoltaan lähinnä loivan maljamainen. Kuopan pohjassa alinna oli leikkauksessa havaittavissa ohut punaiseksi palaneen hiekan raita, jonka päällä oli noin 20 cm hiilensekaista hiekkaa.

Kuopparakenteen leikkauksista otettiin kolme hiilinäytettä.

Selkeimmän kuopparakenteen vieressä ollut pienempi, noin metrin levyinen, kuoppa kaivettiin lisäksi puoliksi. Kuoppa oli noin 55 cm syvä, mutta sen luonne tai ihmistekoisuus ei kaivettaessa varmistunut. Ei ole varmaa, oliko tällä kuopanteella jotakin yhteyttä kaivettuun hiilihautaan.

Tulkinta: Kyseessä on selkeästi ihmisen kaivama kuoppa, todennäköisesti hiilihauta.

Kotikankaan muinaisjäännöksen sijainti.

Kotikankaan kuopparakenteen leikkaukset. Idästä.

24. Pellonpää

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000039499

(kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6839977 E 450160 (rakenteen 1 koordinaatti vuoden 2020 inventoinnin perusteella)

Aiemmat tutkimukset: inventointi Jasse Tiilikala ja Ville Laakso 2020

Alueella havaittiin vuoden 2020 inventoinnissa kaksi kuopparakennetta. Rakenteet ovat suunnitellun tienparannusalueen länsiosassa. Kuopparakenteet sijaitsivat tienparannusalueella ja tulivat siten tutkimuksen kohteiksi. Pintadokumentaatio kuopparakenteille tehtiin 17.6.2021. Ne kaivettiin 28.7.2021.

Rakenne 1 (N 6839977 E 450160, mitattu vuonna 2020)

Pintadokumentointi 2021: Kyseessä on loiva soikean muotoinen kuoppa kankaalla. Kuoppa on halkaisijaltaan pohjoinen–etelä-suunnassa 270 cm, itä–länsi-suunnassa 310 cm, luode–kaakko-suunnassa 350 cm ja lounas–koillinen-suunnassa 300 cm. Kuoppa on syvyydeltään 20–35 cm. Paikalla havaittiin mahdollinen erillinen ulkoneva painauma rakenteen 1 luoteiskulmassa. Kyse saattaa kuitenkin olla kasvillisuuden aiheuttamasta pinnanmuodosta.

Havainnot leikkauksesta: Rakenteesta kaivettiin puolet. Ehjä pintaturve ja podsolimaannos oli havaittavissa koko leikkauksen matkalta. Huuhtoumakerros oli 5–1 cm paksu. Kaksoismaannos voitiin havaita kuopanteen eteläpuolella 195 cm matkalta kuopanteen eteläreunasta mitattuna. Lisäksi kuopanteen pohjoispuolella havaittiin erillinen kaksoismaannos.

Kuopparakenteen suurimmaksi alkuperäiseksi syvyydeksi voitiin todeta 103 cm, leveydeksi kuopan yläosassa 210 cm ja pohjalla noin 95

cm. Kuopparakenteen seinämät olivat loivat rakenteen pohjan ollessa tasainen.

Kaivettaessa kuopan pohjan muoto erottui tasossa kulmikkaana ja selvärajaisena. Kuopan täyttömaa koostui kahdesta sekoittuneen hiekan täyttökerroksesta, joiden välissä oli ohut hiilikerros, sekä pohjaosan paksummasta hiilensekaisesta kerroksesta. Alimman hiilensekaisen kerroksen paksuus oli 21 cm, keskimmäisen hiekkakerroksen 4 cm, ylemmän hiilikerroksen 2 cm ja ylimmän sekoittuneen hiekkakerroksen 40 cm.

Kuopanteen pohjoispuolella noin 300 cm sen reunasta mitattuna havaittiin lisäksi 9 cm syvä ja 28 cm leveä pienempi kuoppa. Kuopan päällä oli 3 cm paksu vanha huuhtoumakerros ja tämän päällä 5–13 cm hiekkaa ja pintaturvekerros. Tämä erillinen kaksoismaannos havaittiin alkavan noin 110 cm päässä kuopparakenteen pohjoisreunasta mitattuna.

Tulkinta: Mahdollisesti kuoppamainen hiilimäili.

Rakenne 2 (N 6839990 E 450162, mitattu vuonna 2020)

Pintadokumentointi 2021: Rakenne 2 on matala ja loivareunainen pyöreä kuoppa. Se sijaitsee loivasti viettävässä rinteessä, noin 15 metriä valtatiestä länteen. Kuopan länsipuolella erottuu matala valli.

Kuopan mitat: pohjoinen–etelä 250 cm, itä–länsi 340 cm (vallien reunalta). Syvyys on noin 40 cm.

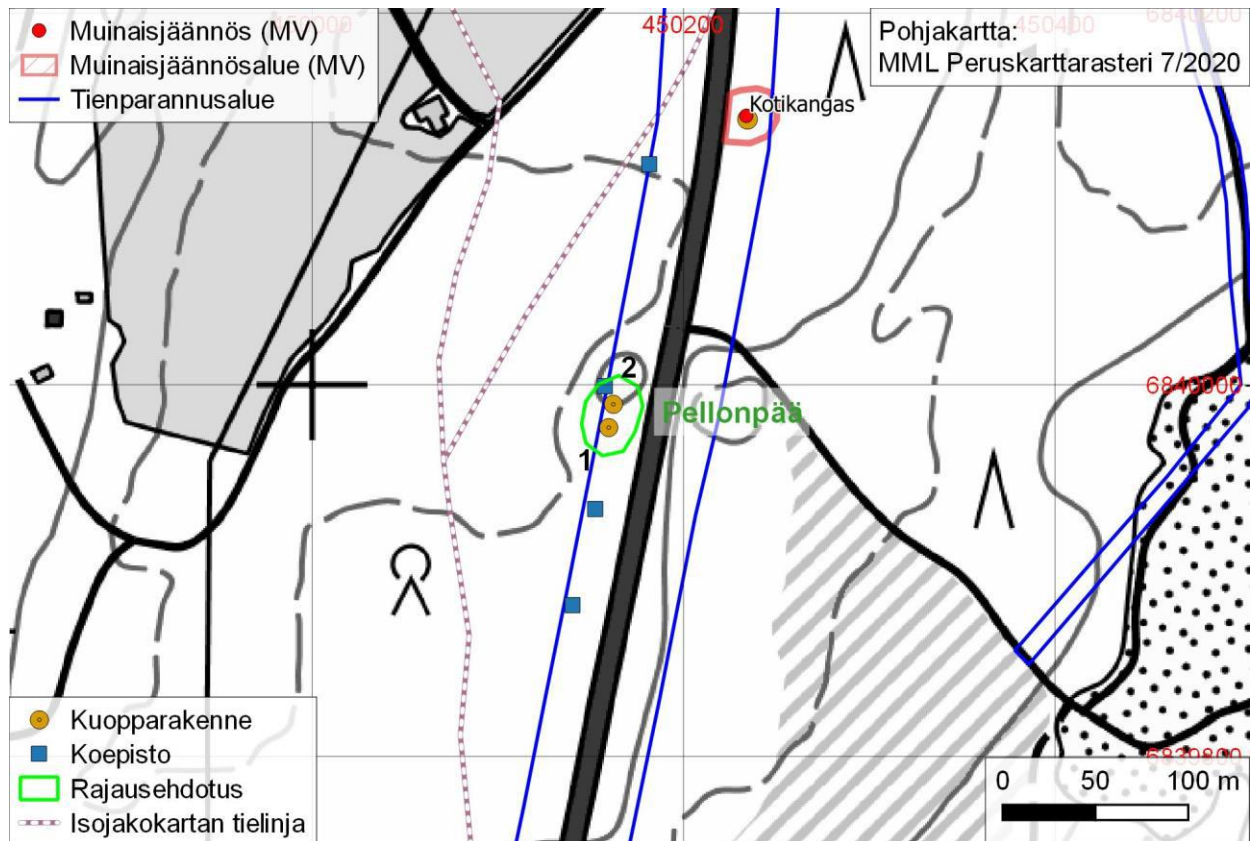
Havainnot leikkauksesta: Rakenteesta kaivettiin puolet. Ehjä pintaturve ja podsolimaannos oli havaittavissa koko leikkauksen matkalta. Huuhtoumakerros oli 5–2 cm paksu ollen ohuimmillaan maanpinnalle erottuvan kuopanteen keskiosassa. Kuopanteen pohjois- ja eteläpuolilla havaittiin kaksoismaannokset 140 cm matkalta kuopanteen reunoista mitattuina. Kuopparakenteen syvyydeksi todettiin noin 100 cm reunavallin päältä mitattuna, leveydeksi 230 cm reunavallin päältä mitattuna ja kuopan pohjalla noin 30 cm.

MAANALA

Kuopparakenteen alkuperäinen muoto vallien sisäpuolella oli maljamainen pohjan ollessa terävä. Kuopan täyttömaa koostui kolmesta erillisestä sekoittuneen hiekan täyttökerroksesta, joista alimman paksuus oli 15 cm, keskimmäisen 27 cm ja ylimmän 13 cm. Kaikissa kerroksissa oli hiekkaan sekoittuneena halkaisijaltaan alle 1 cm hiilenpaloja ja ylimmässä ja alimmassa kerroksessa myös nokea. Keskikerroksen hiekka oli väriltään oranssinruskea ja vähemmän sekoittunut kuin muiden kerros-

ten hiekka. Alimman täyttökerroksen pohjalla oli pieni määrä hiiltä. Kuopanteen pohjoispuolella, noin 230 cm sen reunasta mitattuna, havaittiin lisäksi erillinen hiilikerrosilmiö. Tämä pohjastaan pyöreänmuotoinen hiilikerros oli 3–7 cm paksu ja 38 cm leveä sijaiten 11 cm syvyydessä heti pintaturpeen alta mitattuna.

Tulkinta: Mahdollisesti kuoppamainen hiilimii-
lu.

Pellonpään muinaisjännösten sijainti.

Pellonpään rakenne 1, idästä.

Pellonpään rakenteen 1 leikkaus. Kaakosta.

Pellonpään rakenne 2. Idästä.

Pellonpään rakenteen 2 leikkaus. Idästä.

23. Lotakonlahti 2

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000039497

(kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6838989 E 449926 (muinaisjäännösrekisterin koordinaatit, rakenne 1)

Aiemmat tutkimukset: inventointi Jasse Tiilikala ja Ville Laakso 2020

Alueella on kaksi kuopparakennetta, joista toinen sijaitsee suunnitellulla tienparannusalueella (rakenne 2) ja toinen tienparannusalueen ulkopuolella, noin 4 m etäisyydellä tiealueen reunasta (rakenne 1). Tienparannusalueella sijainnut rakenne 2 tuli tutkimuksen kohteeksi. Sen pintadokumentaatio tehtiin 22.6.2021. Se kaivettiin 27.7.2021.

Rakenne 2 (N 6838857 E 449938)

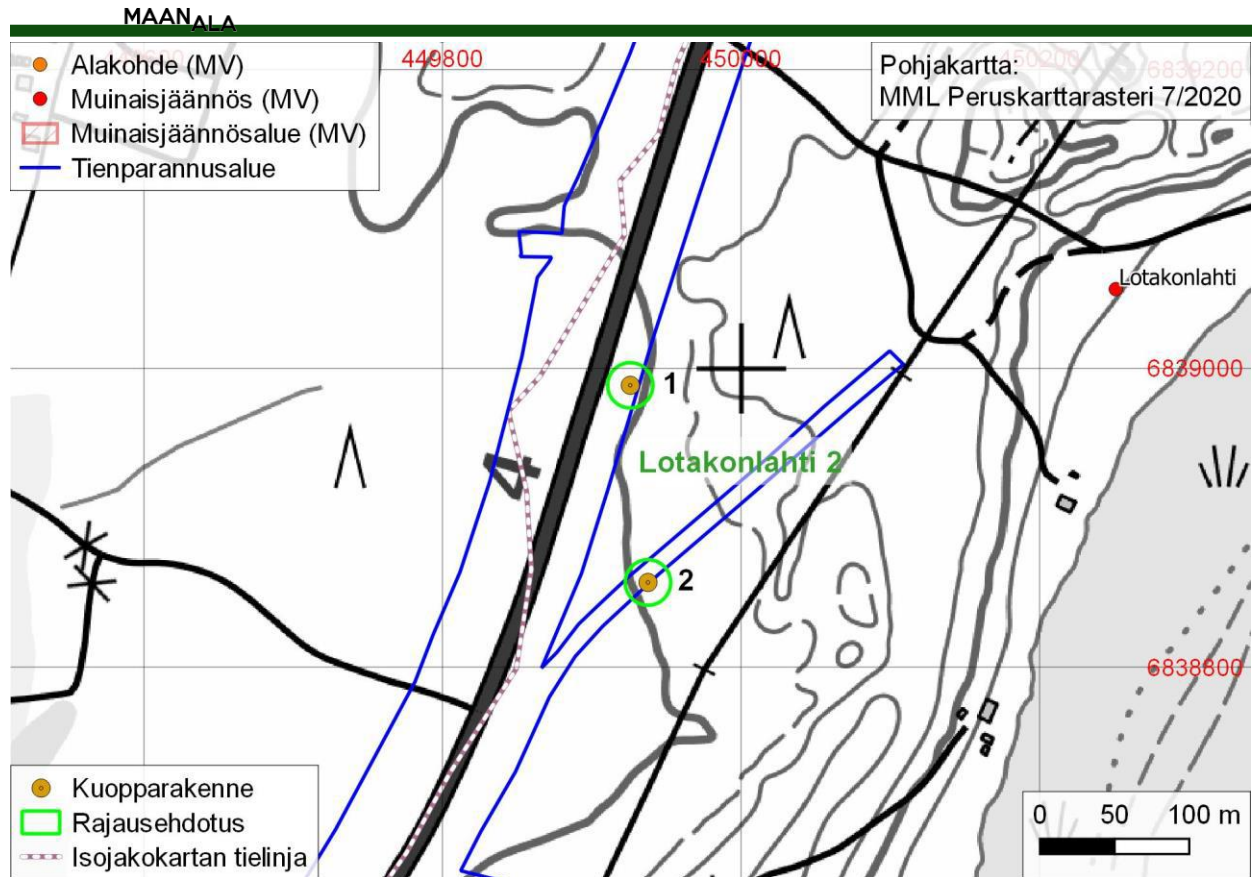
Pintadokumentointi 2021: Kyseessä on jyrkkäreunainen suorakaiteenmuotoinen kuopanne. Kuopanteen ympärillä on vallit erittäin selkeästi näkyvissä. Kuopan mitat ovat: pohjoinen-

etelä-suunnassa 260 cm, itä-länsi-suunnassa 275 cm, syvyys 85 cm. Vallit: leveys eteläpuolella 150 cm, länsipuolella 100 cm, pohjoispuolella 100 cm ja itäpuolella 100 cm. Vallit ovat noin 20 cm korkeat.

Havainnot leikkauksesta: Kuopparakenne kaivettiin puoliksi keskeltä, jonka jälkeen dokumentoitiin rakenteen leikkaus.

Leikkauksen kohdan maannos oli ruskomaanostyyppinen, mistä johtuen huuhtoumakerrosta ei ollut selkeästi havaittavissa. Pintaturve oli ehjä koko leikkauksen matkalta. Kuopparakenteen syvyydeksi todettiin noin 90 cm reunavallin päältä mitattuna, leveydeksi reunavallien päältä mitattuna noin 290 cm ja pohjalla 110 cm. Kuopparakenteen seinämät olivat yläosastaan loivat ja alaosastaan lähes pystysuorat rakenteen pohjan ollessa tasainen. Kaivettaessa kuopan pohjan muoto erotui tasossa neliömäisenä ja selvärajaisena. Kuopassa ei ollut erillisiä täyttökerroksia. Rakenteen pohjalla havaittiin turpeen alla n. 10 cm paksu yhtenäinen hiilikerros.

Tulkinta: Kyseessä on todennäköinen hiilihautaus.

Lotakonlahti 2:n rakenteiden sijainti.

Lotakonlahti 2, rakenteen 2 poikkileikkaus.

21. Kissämäki

Muinaisjäännösrekisterin tunnus:

(kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6838221 E 449475 (koordinaatit muinaisjäännösrekisterissä)

Aiemmat tutkimukset: inventointi Jasse Tiilikala & Ville Laakso 2020

Kohde sijaitsee tiheässä sekametsässä, luoteeseen viettävässä rinteessä. Paikalla on pohjakaavaltaan neliömäinen ja jyrkkäseinämäinen kuoppa. Rakenne sijaitsee tienparannusalueen itäosassa, se tuli tästä syystä tutkittavaksi. Kohteen pintadokumentointi tehtiin 22.6.2021 ja se tutkittiin kaivauksin 27.7.2021.

Pintadokumentointi 2021: Rakenne on neliömäinen kuoppa, jossa on jyrkät reunat.

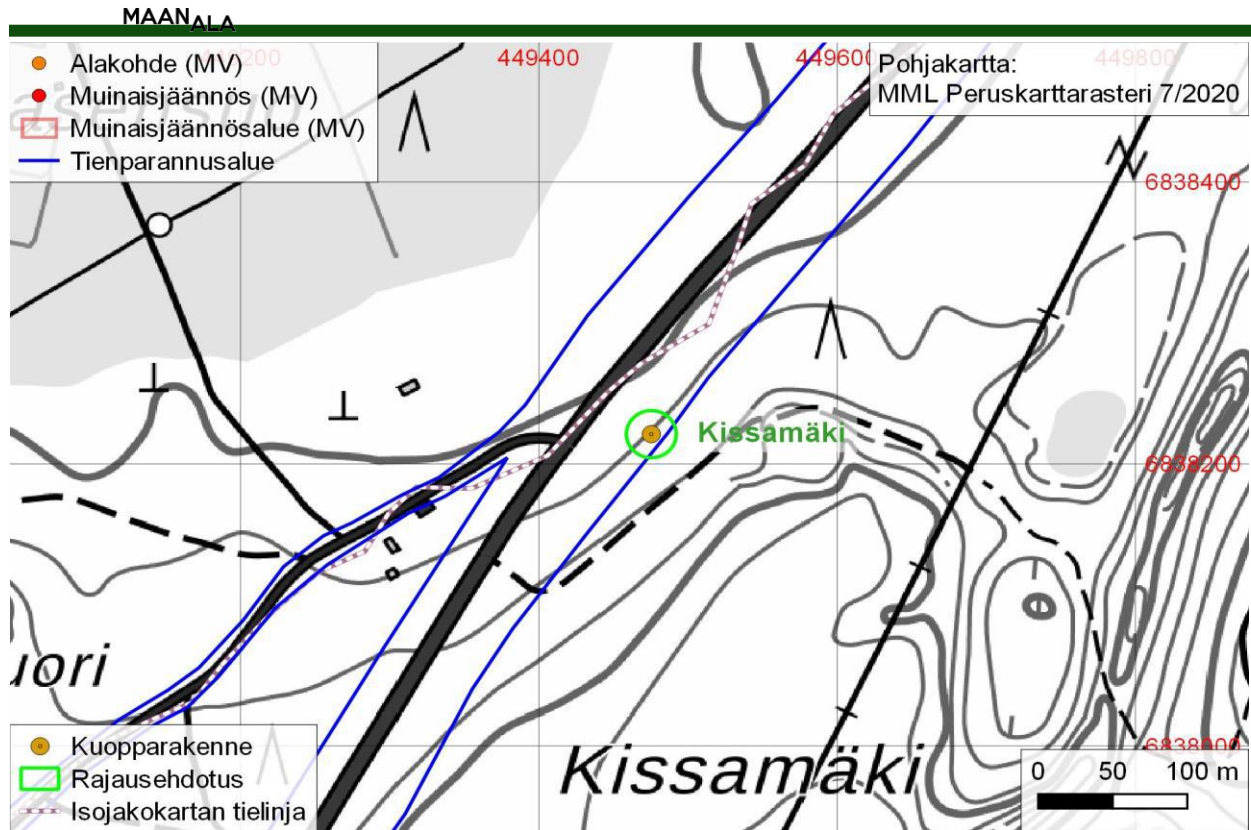
Rakenteen mitat: pohjoinen–etelä n. 380 cm, itä–länsi 350 cm, luode–kaakko 280 cm ja koillinen–lounas 350 cm. Syvyys vallin alareunasta mitattuna on 80 cm ja vallin päältä mitat-

tuna 130 cm. Vallien leveys: länsipuoli 150 cm, pohjoispuoli 250 cm, itäpuoli 200 cm ja eteläpuoli 150 cm. Vallit ovat noin 50 cm korkeat.

Havainnot leikkauksesta: Rakenteesta kaivettiin puolet. Pintaturve oli ehjä koko leikkauksen matkalla. Leikkauksesta havaitun podsolimaannoksen huuhtoumakerros erottui selvemmin vain rakenteen vallin eteläosassa, jossa se oli paksuimmillaan 7 cm. Kuopparakenteen keskikohdassa ei havaittu selkeää huuhtoumakerrosta. Rakenteen vallin pohjoisosassa havaittiin 3–4 cm paksu vanha huuhtoumakerros noin 10–14 cm syvyydellä pintaturpeen alapinnasta, eli kyseessä oli kaksoismaannos. Kuopparakenteen syvyydeksi todettiin noin 115 cm reunavallin päältä mitattuna, leveydeksi reunavallien päältä mitattuna noin 480 cm ja pohjalla noin 135 cm.

Kuopan muoto reunavallien sisäpuolella oli maljamainen ja pohjastaan terävä. Kuopassa ei ollut erillisiä täyttökerroksia. Kuopan pohjalta turpeen alta havaittiin vähäinen määrä hiiltä.

Tulkinta: Käyttötarkoitus epäselvä. Mahdollisesti hiilihauta.

Kissamäen kuopparakenteen sijainti.

Kissamäen rakenteen leikkaus.

22. Käpylä

Muinaisjäännösrekisterin tunnus:
1000039496

(kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat hiilimiilut,
tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6837632 E 449099 (raken-
teen 1 koordinaatit muinaisjäännösrekisteris-
sä)

Aiemmat tutkimukset: inventointi Jasse Tiilik-
kala & Ville Laakso 2020

Kuvaus: Vuoden 2020 inventoinnissa löytyi
kohteelta kaksi kuopparakennetta, jotka sijait-
sevat valtatie molemmin puolin. Vuonna
2021 kuopparakenteet tulivat tutkittaviksi,
sillä ne sijaitsivat tienparannusalueella. Ne
tutkittiin kaivauksin 12.–13.4.2021.

Rakenne 1 (N 6837632 E 449099, vuoden
2020 mittaus)

Pintadokumentointi 2021: Kuoppa sijaitsee
tasaisella hiekkakankaalla VT 4:n itäpuolella n.
15 m päässä tiestä. Kuoppa on pyöreä ja poh-
jalle suppilomainen. Pohja on tasainen noin
50 x 50 cm alalta. Vallin harjojen ja pohjan
korkeusero on noin 103 cm. Kuopan leveys on
400 cm. Vallin harjalta toiselle mitattuna le-
veys on 500 cm. Vallien ulkoharjojen halkaisija
on pohjoinen–etelä-suunnassa 650 cm.

Kuopan itäpuoleisen vallin leveys on noin 130
cm ja korkeus 25–30 cm. Vallit kiertävät kuop-
pan ympäri, mutta ovat matalimmat sen län-
sipuolella.

Kaivauksen havainnot: Rakenteesta kaivettiin
kaakonpuoleinen neljännes. Sitä kaivettiin
alaspäin kaivinkoneella noin 5 cm kerroksissa.
Kuopan muoto oli kaivettavassa tasossa lähin-
nä pyöreä. Lisäksi kaivettiin oja rakenteen 1
länsipuolella olleen matalan, noin metrin le-
vyisen, painanteen poikki.

Kuopparakenteen leikkauksesta havaittiin,
että kuoppaa ympäröivässä vallissa oli noin

kaksikymmentä senttiä sekoittunutta hiilen-
sekaista hiekkaa. Kuopan pohjalla oli punaista
palanutta hiekkaa, jonka päällä oli kerros
harmaata palanutta hiekkaa. Näiden päällä oli
hiilipatja, jota peitti sekoittunut harmaanrus-
keaa hiilensekaista hiekkaa.

Kuopparakenteen pohja oli tasainen ja le-
veydeltään noin 60 cm. Se oli noin 40 cm sy-
vydessä turpeen yläpinnan alapuolella. Kai-
vannon reunojen pohjaosa noudattelee pitkäl-
ti muodoltaan pintamaan viettävää muotoa.
Kaivanto on viettänyt loivan suppilomaisesti
kaventuen kohti pohjaa.

Erillisen painanteen leikkauksessa havaittiin
noin 80 cm syvyyteen ulottuvaa punertavaa
hiekkaa. Painanteessa oli myös varsin syvällä
turvepitoista maata. Maan seassa oli myös
hiilenkappaleista.

Tulkinta: Rakenne 1 on todennäköisesti hiili-
haudan jäännös.

Rakenne 2 (N 6837731 E 449085, vuoden
2020 mittaus)

Pintadokumentointi 2021: Kuoppa sijaitsee
tien länsipuolella mäntykankaalla. Maa viettää
tielle jyrkemmin kuopan kohdalta alkaen. Ny-
kyasussaan kuoppa on muodoltaan soikio tai
suorakulmio. Kooltaan se on pohjoinen–etelä-
suunnassa 3 m. Jyrkästi putoava kuoppa on
leveydeltään 1,8 m. Kuopan pohja on melko
tasainen ja risujen peittämä. Kuopan syvyys
on 65 cm.

Soikion tai suorakulmion pitemmän sivun
suunta on eteläkaakko–pohjoiskoillinen. Kuop-
palla on leveyttä 2 m itä–länsi-suunnassa.
Kuopan itäreuna on tasainen lännessä, mutta
tällä reunalla oleva kanto voi vaikuttaa muo-
toon. Kuoppaa kiertävät vallit ovat epäselvät
alarinteen puolella lännessä. Selvin valli on
kuopan itäpuolella. Vallien kanssa kuopan
halkaisija on pohjoinen–etelä-suunnassa 6,8
m. Kuopan itäpuolinen valli on 1,8 m leveä, ja
korkeutta sillä on noin 20 cm.

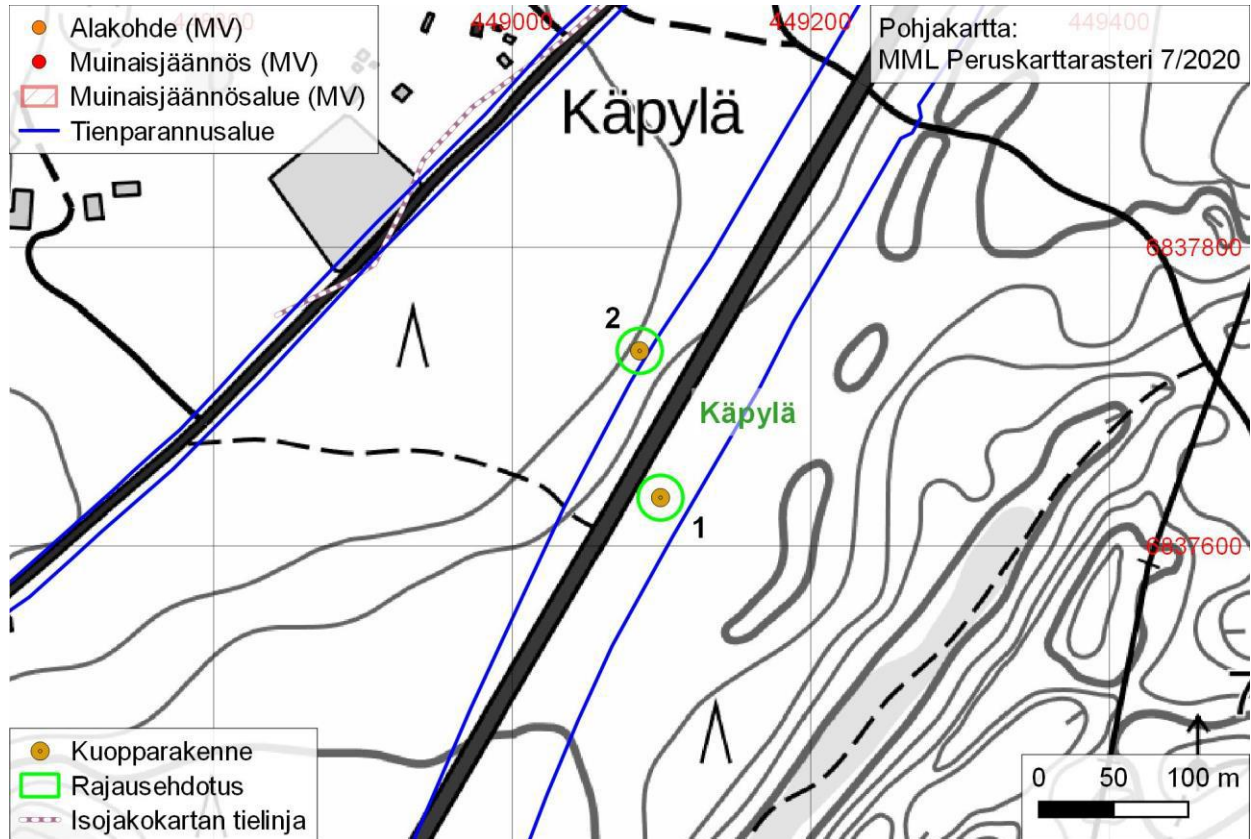
Kaivauksen havainnot: Kuopparakenteen itä-
puoli kaivettiin koneellisesti. Kuoppaa kerrok-
sittain kaivettaessa rakenne erottui tasossa

pyöreänä. Kuopan reunoilla ympäröivä hiekka oli värjäytynyt punaiseksi. Reunoja kiersi myös selkeä hiilimaa. Kuopan keskiosan maa oli pääosin sekoittunutta hiekkaa. Kuopan keskellä oli ohut huuhtoutumiskerros turpeen alla.

Leikkaus: Kuopan keskustan leveys turpeen tasossa oli noin 190 cm. Kuopan pohjan tasainen osa oli leveydeltään noin 85 cm. Leikkauksessa hiilimaan pohja oli 50 cm turpeen

pinnan alapuolella. Kuopan pohjalla oli noin 20 cm paksuudelta hiilimassaa. Tämän yläpuolella oli sekoittunutta hiilensekaista hiekkaa. Kuopan pohjaosa oli leikkauksessa hieman epäsymmetrinen, eteläosan ollessa pohjoisosaa syvämpi.

Tulkinta: Rakenne on todennäköisesti hiilihaudan jäännös.

Vuonna 2020 havaittujen rakenteiden sijainti Käpylä -nimisellä kohteella.

Käpylä, rakenne 1 idästä.

Käpylä, rakenteen 1 kaakkoisneljänneksen leikkaukset, idästä.

Käpylä, rakenne 2 lännestä.

Käpylä, rakenteen 2 poikkileikkaus idästä.

7. Leppäniemi

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000003258

(kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: maarakenteet, painanteet

Ajoitus: ajoittamaton

Koordinaatit: N 6834801 E 448341 (muinaisjäännösrekisterin keskikoordinaatti)

Aiemmat tutkimukset: inventointi Anu Kehusmaa 2004, inventointi Hannu Poutiainen & Timo Jussila 2008, inventointi Jasse Tiilikkala & Ville Laakso 2020

Alueella on havaittu kuusi tai seitsemän jonomaisesti sijaitsevaa painannetta hiekkaisella kankaalla. Lähinnä valtatieä olevien painanteiden alueella kasvaa iäkstä männikköä. Vuoden 2004 inventoinnissa alueelta löydettiin seitsemän painannetta. Vuoden 2008 inventoinnissa alueelta paikallistettiin viisi miilua ja lisäksi muutama muu kuopanne. Vuoden 2008 inventoinnin aikaan alue oli laikutettu, mutta laikutetulta alueelta ei tehty esihistorialliseen toimintaan viittaavia löytöjä.

Vuoden 2020 inventoinnissa alueella havaittiin kuusi painannetta. Niistä neljä oli halkaisijaltaan 3,5–5 metriä. Ne olivat muodoltaan soikeita tai hieman nelikulmaisia ja noin 40–50 cm syviä. Kaksi painanteista oli pienempiä ja pyöreähköjä, halkaisijaltaan noin kaksi metriä. Toinen oli syvyydeltään 1 m ja toinen noin 50 cm. Kaksi itäisintä painannetta sijaitsi tienparannusalueella, ja ne tulivat siitä syystä tutkittaviksi.

Rakenne 5 (N 6834805 E 448350; Kehusmaa 2004)

Pintadokumentointi 2021: Loiva suppilomainen painanne, jonka koko on pohjoinen-etelä-suunnassa 350 cm ja itä-länsi-suunnassa 325 cm.

Kaivaushavainnot: Rakenteesta kaivettiin puolet. Ehjä pintaturve ja podsolimaannos olivat havaittavissa koko leikkauksen matkalta. Huuhtoumakerroksen paksuus vaihteli 2–16

cm:n välillä ollen paksuimmillaan maanpinnalla erottuvan painanteen syvimmän kohdan alla.

Kuopparakenteen suurimmaksi alkuperäiseksi syvyydeksi todettiin noin 190 cm, leveydeksi heti pintaturpeen alla noin 220 cm ja pohjalla noin 60 cm. Rakenteen alkuperäinen muoto syvyyssuunnassa oli maljamainen. Kaivettaessa kuopan muoto erottui tasossa pyöreänä.

Kuopan täyttömaa koostui kolmesta erillisestä sekoittuneen hiekan täyttökerroksesta, joista alimman paksuus oli 30 cm, keskimmäisen 20 cm ja ylimmän 93 cm. Alimman täyttökerroksen hiekka oli hienojakoisempaa ja vähemmän sekoittunutta kuin ylempien täyttökerrosten hiekka. Jokaisen täyttökerroksen pohjalla havaittiin erillinen ohut hiilikerros. Alimman hiilikerroksen paksuus oli alle 1 cm, toiseksi alimman 1 cm ja ylimmän 1 cm. Kaikki kolme hiilikerrosta olivat hyvin katkonaisia koostuen vähäisestä määrästä pääosin halkaisijaltaan alle 1 cm:n hiilistä. Ylimmän täyttökerroksen keskiosasta havaittiin myös erillinen noin 55 cm paksu ja noin 40–20 cm leveä tummanruskean sekoittuneen hiekan ilmiö, jonka rajautui pohjastaan ylimpään hiilikerrokseen. Ilmiö ei ulottunut pintaturpeeseen asti.

Tulkinta: Käyttötarkoitus on epäselvä. Mahdollisesti kuoppamainen hiilimiilu.

Rakenne 6 (N 6834806 E 448362; Kehusmaa 2004))

Pintadokumentointi 2021: Laakea pinnasta vaurioitunut suurikokoinen painanne, jossa on loivat seinämät. Pohja epämääräinen: metsäkoneiden jäljiltä siinä oli irtonaista turvetta. Länsipuoli on vaurioitunut. Mitat: pohjoinen-etelä 490 cm, itä-länsi 430 cm.

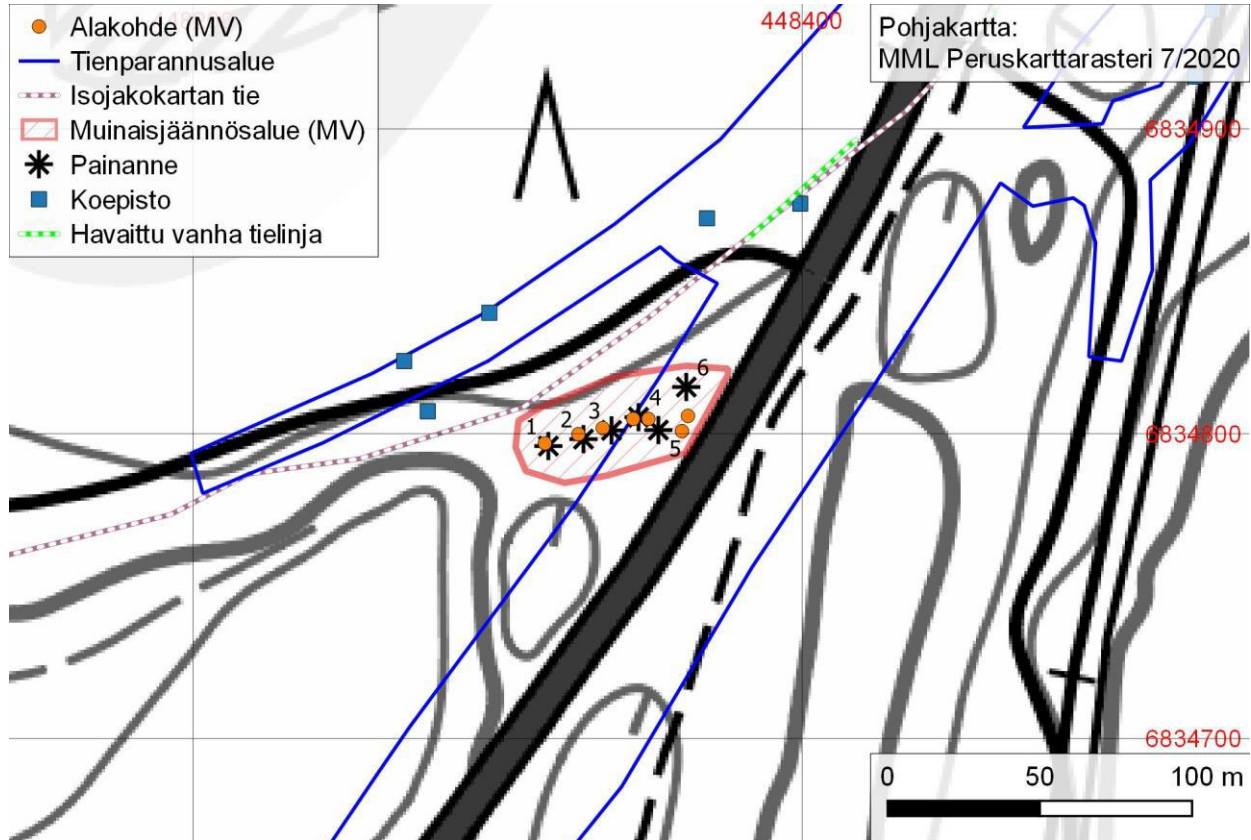
Kaivaushavainnot: Leikkaus: Rakenteesta kaivettiin puolet. Podsolimaannos oli havaittavissa koko leikkauksen matkalta, mutta huuhtoumakerros erottui selvemmin vain leikkauksen koillisosassa, jossa se oli paksuimmillaan 5 cm. Pintaturve oli osin rikkonainen.

Kuopparakenteen suurimmaksi alkuperäiseksi syvyydeksi todettiin 130 cm, leveydeksi heti

pintaturpeen alla noin 300 cm ja pohjalla 240 cm. Rakenteen alkuperäinen muoto syvyyssuunnassa oli maljamainen. Kuopan täyttömaa koostui sekoittuneesta hiekasta, jonka seassa oli joitain halkaisijaltaan alle 1 cm:n hiilenpaloja. Kuopparakenteen pohjalta todet-

tiin katkonainen hiilikerros, jonka suurin paksuus oli 4 cm.

Tulkinta: Käyttötarkoitus epäselvä. Mahdollisesti kuoppamainen hiilimiilu.

Vuonna 2020 havaittujen rakenteiden sijainti Leppäniemi -nimisellä kohteella.

Leppäniemen rakenteen 5 leikkaus (ei pohjatasossa, ensimmäinen hiekkakerros näkyvissä).

Leppäniemen rakenteen 6 leikkaus.

4. Yhteenveto tutkimuksen tuloksista

Kuoppakohteiden kaivaustutkimuksissa ilmeni, että niihin sisältyy useantyyppisiä ja -ikäisiä rakenteita, joiden tunnistaminen pintapuolisessa havainnoinnissa on vaikeaa.

Tutkituista rakenteista suuri osa on todennäköisesti pajahiilien valmistukseen liittyviä hiilihautoja, jotka ajoittunevat historialliselle ajalle.

Turussa 14.9.2021

Jasse Tiilikkala

Arkeologi, FM

Maanala Oy